

YOSHLAR BILAN KEKSA AVLOD ÔRTASIDAGI MUNOSABATLAR.

Akromova Xurinisa Iskandar qizi

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti

universiteti

Ijtimoiy-gumanitar fanlar fakulteti sotsiologiya yo 'nalishi 3-bosqich

talabasi

xurinisolaganova@gmail.com

Annotatsiya: Annotatsiya: Ushbu maqolada yoshlar bilan keksa avlod o'rtasidagi munosabatlarning ijtimoiy, ma'naviy va axloqiy jihatlari keng tahlil qilinadi. Jamiyat taraqqiyotida avlodlar o'rtasidagi o'zaro hurmat, ishonch va hamkorlik muhim omillardan biri ekanligi yoritiladi. Yoshlar zamonaviy dunyoqarash, yangi texnologiyalar va innovatsion fikrlash bilan ajralib tursa, keksa avlod hayotiy tajriba, milliy qadriyatlar va an'analarni yosh avlodga yetkazib beruvchi muhim ijtimoiy qatlam hisoblanadi. Maqolada yoshlar va keksalar o'rtasidagi munosabatlarga ta'sir etuvchi omillar, jumladan, oilaviy tarbiya, ta'lim tizimi, ommaviy axborot vositalari hamda globallashuv jarayonlarining o'rni tahlil qilinadi. Shuningdek, avlodlar o'rtasidagi fikrlar farqi, dunyoqarashdagi tafovutlar va ular natijasida yuzaga keladigan ijtimoiy ziddiyatlarning sabablari ko'rib chiqiladi. Avlodlararo muloqotni mustahkamlash, milliy qadriyatlarni saqlash hamda jamiyatda sog'lom ijtimoiy muhitni shakllantirish masalalariga alohida e'tibor qaratiladi. Tadqiqot davomida yoshlar va keksa avlod o'rtasidagi hamjihatlikni rivojlantirishning nazariy hamda amaliy jihatlari ochib beriladi.

Kalit so'zlar: yoshlar, keksa avlod, avlodlararo munosabatlar, ijtimoiy munosabatlar, oilaviy tarbiya, ma'naviy qadriyatlar, hamjihatlik, avlodlararo muloqot, ijtimoiy muhit, globallashuv, milliy an'analar, yoshlar tarbiyasi, jamiyat, hurmat va ishonch.

Kirish. Hozirgi globallashuv, axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi va ijtimoiy hayotning tez sur'atlarda o'zgarib borishi sharoitida yoshlar bilan keksa avlod o'rtasidagi munosabatlar masalasi dolzarb ijtimoiy mavzulardan biri hisoblanadi. Jamiyat taraqqiyoti va barqaror rivojlanishi ko'p jihatdan turli avlod vakillarining o'zaro hamjihatligi, bir-birini tushunishi va qo'llab-quvvatlashiga bog'liq. Yoshlar jamiyatning kelajagini belgilovchi asosiy kuch sifatida yangicha fikrlash, innovatsion g'oyalar va zamonaviy bilimlarga ega bo'lsa, keksa avlod esa boy hayotiy tajriba, milliy qadriyatlar va an'analarni yosh avlodga yetkazib beruvchi muhim ijtimoiy qatlam hisoblanadi¹. Shu sababli avlodlar o'rtasidagi munosabatlarning sog'lom shakllanishi jamiyatning ma'naviy va ijtimoiy taraqqiyotida muhim ahamiyat kasb etadi. Azaldan o'zbek xalqida kattalarga hurmat, kichiklarga izzat ko'rsatish milliy qadriyatlarning asosiy mezonlaridan biri bo'lib kelgan. Oilada farzand tarbiyasida bobo va buvilar, ota-onalarning o'rni katta hisoblangan. Keksav avlod yoshlarni hayotiy tajribasi asosida tarbiyalab, ularga axloqiy me'yorlar, urf-odat va milliy an'analarni singdirib kelgan. Yoshlar esa o'z navbatida kattalarni e'zozlash, ularga yordam berish va hurmat ko'rsatishni muhim burch deb bilgan. Bunday munosabatlar jamiyatda o'zaro mehr-oqibat va ijtimoiy birdamlikni mustahkamlashga xizmat qilgan. Biroq bugungi kunda globallashuv, internet va ijtimoiy tarmoqlarning keng tarqalishi, zamonaviy hayot tarzining o'zgarishi natijasida yoshlar va keksav avlod o'rtasida ayrim qarashlar farqi yuzaga kelmoqda. Ayniqsa, texnologiyalardan foydalanish, hayotga bo'lgan yondashuv, kiyinish madaniyati, ta'lim va kasb tanlash masalalarida avlodlar orasida tafovutlar sezilmoqda. Ba'zan bu holatlar o'zaro tushunmovchiliklar va ijtimoiy ziddiyatlarni keltirib chiqarishi mumkin. Shu bilan birga, avlodlar o'rtasidagi muloqotning sustlashuvi ayrim yoshlarning milliy qadriyatlardan uzoqlashishiga ham sabab bo'lmoqda. Jamiyatda sog'lom avlodlararo munosabatlarni shakllantirishda oila,

¹ O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, 2023-yilgi tahrir

ta'lim muassasalari, mahalla va ommaviy axborot vositalarining o'rni beqiyosdir.² Oilada farzandlarga kattalarni hurmat qilish, sabr-toqat, bag'rikenglik va mehr-oqibat kabi fazilatlarni singdirish muhim ahamiyatga ega. Ta'lim tizimi esa yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash orqali avlodlararo hamjihatlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Bundan tashqari, jamiyatda keksalarga e'tibor va g'amxo'rlik ko'rsatish yosh avlodning ma'naviy kamolotiga ijobiy ta'sir qiladi.

Metod va materiallar. Mazkur maqolani tayyorlash jarayonida ilmiy tadqiqotning bir qator usul va yondashuvlaridan foydalanildi. Jumladan, tahlil va sintez usuli orqali yoshlar bilan keksa avlod o'rtasidagi munosabatlarning mazmuni, ijtimoiy ahamiyati hamda o'ziga xos jihatlari o'rganildi. Taqqoslash usuli yordamida turli davrlardagi avlodlararo munosabatlar va ularning bugungi kundagi holati o'zaro solishtirildi. Shuningdek, tizimli yondashuv asosida yoshlar va keksa avlod o'rtasidagi munosabatlarga ta'sir etuvchi ijtimoiy, ma'naviy va madaniy omillar tahlil qilindi. Tadqiqot davomida sotsiologik, pedagogik va psixologik adabiyotlar, ilmiy maqolalar hamda avlodlararo munosabatlarga oid nazariy manbalardan foydalanildi. Shu bilan birga, yoshlar tarbiyasi, milliy qadriyatlar va oilaviy munosabatlarga oid ilmiy qarashlar o'rganilib, ular asosida umumiy xulosalar shakllantirildi. Tadqiqot materiallari sifatida jamiyatda avlodlararo munosabatlarga oid ilmiy adabiyotlar, internet manbalari va zamonaviy tadqiqot natijalari tahlil qilindi. Maqolada yoshlar bilan keksa avlod o'rtasidagi munosabatlarning bugungi holati, mavjud muammolar va ularning kelib chiqish sabablari yoritildi. Shuningdek, avlodlararo hamjihatlikni mustahkamlash, o'zaro hurmat va muloqotni rivojlantirishning muhim jihatlari alohida e'tibor qaratildi.

Nazariy tahlil. Yoshlar bilan keksa avlod o'rtasidagi munosabatlar jamiyatning ijtimoiy barqarorligi va ma'naviy rivojlanishida muhim o'rin tutuvchi

² O'zbekiston Respublikasi "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonun, 2016-yil

omillardan biri hisoblanadi. Sotsiologik nazariyalarga ko'ra, avlodlararo munosabatlar jamiyatdagi qadriyatlar, urf-odatlar va ijtimoiy tajribaning bir avloddan ikkinchi avlodga o'tishini ta'minlaydi. Ayniqsa, oilaviy va ijtimoiy muhitda yoshlar va keksalar o'rtasidagi muloqot ma'naviy merosning davomiyligini saqlab qolishda katta ahamiyatga ega.³ Kexsa avlod jamiyatning tarixiy tajribasi va madaniy qadriyatlarini o'zida mujassam etgan bo'lsa, yoshlar esa jamiyatning kelajakdagi taraqqiyotini belgilovchi asosiy kuch sifatida namoyon bo'ladi. Nazariy jihatdan qaralganda, avlodlararo munosabatlar "ijtimoiylashuv" jarayoni bilan chambarchas bog'liqdir. Ijtimoiylashuv davomida yoshlar kattalarning hayotiy tajribasi, axloqiy qarashlari va xulq-atvor me'yorlarini o'zlashtiradi⁴. Bu esa yosh avlodning jamiyatga moslashuvi va komil inson sifatida shakllanishida muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, yoshlar ham o'zining zamonaviy dunyoqarashi va yangi bilimlari orqali jamiyat rivojiga yangicha yondashuvlarni olib kiradi. Natijada avlodlar o'rtasida o'zaro ta'sir va tajriba almashinuvi yuz beradi. Sotsiolog olimlarning fikriga ko'ra, jamiyatdagi ijtimoiy o'zgarishlar avlodlararo munosabatlarga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Globallashuv, urbanizatsiya va axborot texnologiyalarining rivojlanishi natijasida yoshlarning hayot tarzi va dunyoqarashi keskin o'zgarib bormoqda. Bu holat ayrim hollarda yoshlar bilan kexsa avlod o'rtasida fikrlar tafovutini yuzaga keltiradi. Masalan, yoshlarning zamonaviy texnologiyalarga tez moslashuvi yoki erkin fikrlashi keksalar tomonidan har doim ham bir xil qabul qilinmasligi mumkin. Shu sababli avlodlararo ziddiyatlarning oldini olishda o'zaro hurmat, bag'rikenglik va samarali muloqot muhim ahamiyat kasb etadi. Nazariy qarashlarda oilaning avlodlararo munosabatlarni shakllantirishdagi roli alohida ta'kidlanadi. Oila jamiyatning eng muhim ijtimoiy instituti sifatida yoshlarni ma'naviy va axloqiy jihatdan tarbiyalaydi. Oilada otalalar va bobo-buvilar tomonidan beriladigan tarbiya yoshlarning kattalarga bo'lgan

³ Giddens A. *Sotsiologiya*. Toshkent: Sharq, 2017,

⁴ Merton R.K. *Social Theory and Social Structure*. New York: Free Press, 1968,

munosabatini shakllantiradi. Milliy qadriyatlar va urf-odatlariga asoslangan oilaviy muhit esa avlodlar oʻrtasidagi mehr-oqibat va hamjihatlikni mustahkamlaydi. Shuningdek, zamonaviy sotsiologik nazariyalarda avlodlararo hamkorlik jamiyat taraqqiyotining muhim sharti sifatida eʼtirof etiladi. Yoshlar va keksa avlod bir-birining bilim va tajribasidan samarali foydalangan holda jamiyat rivojiga hissa qoʻshishi mumkin⁵. Keks avlodning hayotiy tajribasi va donoligi yoshlar uchun muhim yoʻl-yoʻriq vazifasini bajarsa, yoshlarning innovatsion fikrlashi va faolligi jamiyatning yangilanishiga xizmat qiladi. Shu bois avlodlararo munosabatlarni mustahkamlash jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni taʼminlash va sogʻlom maʼnaviy muhit yaratishda muhim omil hisoblanadi.

Xulosa. Yoshlar bilan keks avlod oʻrtasidagi munosabatlar jamiyatning maʼnaviy barqarorligi va ijtimoiy taraqqiyotini taʼminlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Avlodlar oʻrtasidagi oʻzaro hurmat, ishonch va hamkorlik jamiyatda sogʻlom ijtimoiy muhitni shakllantirishga xizmat qiladi. Keks avlodning boy hayotiy tajribasi, milliy qadriyatlari va maʼnaviy merosi yoshlar tarbiyasida muhim ahamiyat kasb etsa, yoshlarning zamonaviy bilimlari, innovatsion fikrlashi va faolligi jamiyat rivojiga yangi imkoniyatlar yaratadi. Tahlillar shuni koʻrsatadiki, globallashtirish va axborot texnologiyalarining rivojlanishi natijasida avlodlar oʻrtasida ayrim qarashlar farqi yuzaga kelmoqda.⁶ Bunday holatlarda oʻzaro muloqot, bagʻrikenglik va tushunish muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, oilada yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida tarbiyalash avlodlararo hamjihatlikni mustahkamlashga yordam beradi. Shuningdek, taʼlim muassasalari, mahalla va ommaviy axborot vositalari ham yoshlar bilan keks avlod oʻrtasidagi munosabatlarni rivojlantirishda muhim oʻrin tutadi. Jamiyatda kattalarga hurmat va eʼtibor koʻrsatish, yoshlarning fikr va tashabbuslarini qoʻllab-quvvatlash avlodlararo

⁵ Smelser N.J. *Sociology*. Prentice Hall, 2011

⁶ "Yoshlar va jamiyat" ilmiy maqolalar toʻplami. Toshkent, 2019,

birdamlikni yanada kuchaytiradi⁷. Umuman olganda, yoshlar va keksa avlod oʻrtasidagi sogʻlom munosabatlarni shakllantirish jamiyat taraqqiyoti, milliy qadriyatlarning saqlanishi hamda maʼnaviy barkamol avlodni tarbiyalashning muhim shartlaridan biri hisoblanadi. Shu sababli avlodlararo hamjihatlikni rivojlantirish va mustahkamlash har bir jamiyatning ustuvor vazifalaridan biri boʻlib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati

1. Oʻzbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023.
2. Karimov I.A. *Yuksak maʼnaviyat – yengilmas kuch*. – Toshkent: Maʼnaviyat, 2008.
3. Mirziyoyev Sh.M. *Yangi Oʻzbekiston strategiyasi*. – Toshkent: Oʻzbekiston, 2021.
4. Giddens A. *Sotsiologiya*. – Toshkent: Sharq, 2017 (tarjima nashr).
5. Bourdieu P. *Outline of a Theory of Practice*. – Cambridge University Press, 1977.
6. Smelser N.J. *Sociology*. – Prentice Hall, 2011.
7. Oʻzbekiston Respublikasi Yoshlar siyosati toʻgʻrisida Qonun. – Toshkent, 2016 (yangilangan tahrirlar bilan).
8. Sotsiologiya asoslari: oʻquv qoʻllanma. – Toshkent: Oʻzbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 2020.
9. “Yoshlar va jamiyat” ilmiy maqolalar toʻplami. – Toshkent, 2019.
10. Merton R.K. *Social Theory and Social Structure*. – New York: Free Press, 1968.

⁷ Parsons T. *The Social System*. New York: Free Press, 1951.